Rekisteripäällikkö Sari Laitakari
14.3.2022

Dno ORK/196/2021

Asiantuntijalausunto lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi luottotietolain, maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta (HE 109/2021 vp) sekä lakialoitteesta laeiksi luottotietolain 18 ja 20 §:n ja ulosottokaaren 1 luvun 32 §:n muuttamisesta (LA 20/2020 vp)

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Oikeusrekisterikeskuksen (ORK) asiantuntijalta kirjallista lausuntoa hallituksen esityksessä ehdotetusta luottotietolain 13 §:n 1 momentin 3 kohdan muutoksesta ja siihen valiokuntakäsittelyn aikana ehdotetusta lisätäsmennyksestä. Lisäksi lausuntoa on pyydetty yksipuolisiin tuomioihin liittyvistä kysymyksistä. Esitän lausuntonani kunnioittavasti seuraavaa.

Luottotietolain 13 §:n 1 momentin 3 kohdan täsmentäminen

Oikeusrekisterikeskus toimii oikeushallinnon valtakunnallisen tietovarannon rekisterinpitäjänä. Rekisteristä luovutetaan tietoja luottotietorekisteriin merkittäväksi oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain (955/2020) 15.1 §:n nojalla. Tietojen luovutus tapahtuu teknisen integraation kautta luottotietorekisteriä pitäville luottotietotoiminnan harjoittajille.

Luottotietolain 13 §:n 1 mom. 3 kohtaan esitetään täsmennystä, jonka mukaan luottotietorekisteriin saisi henkilöluottotietoina tallettaa viranomaisen toteamina maksuhäiriötietoina tiedot maksun laiminlyönnistä, joka on todettu tuomioistuimen lainvoimaisella tuomiolla*, edellyttäen ettei maksuvaatimusta ollut perustellusti riitautettu perusteeltaan tai määrältään*.

Käsitellessään päätöksen kohteena olevia lainvoimaisiin tuomioihin perustuvia tietoja maksun laiminlyönnistä tuomioistuin käyttää Tuomas-tietojärjestelmää. Tuomas-järjestelmän ohjeissa käsitellään luottotietomerkintöjä. Ohjeen (s. 6) mukaan *”Luottotietoyhtiöille eivät saa välittyä perustellusti riitautuneina käsitellyt asiat, minkä vuoksi ratkaistaessa näitä asioita tuomiolla tulee käyttää ratkaisukoodia 36 Riitainen summ. hyväksytty, myös kun riitauttanut vastaaja häviää asian.”* Oikeusrekisterikeskus oikeushallinnon valtakunnallisen tietovarannon rekisterinpitäjänä ei luovuta käsittelyn aikana perustellusti riitautetuista asioista tietoja luottotietotoiminnan harjoittajille. Tiedot luovutetaan luottotietotoiminnan harjoittajille niihin merkintöihin perustuen, jotka tuomioistuin on tietojärjestelmään tehnyt. Kun asia on riitautettu, tuomioistuimen tulee käyttää ratkaisukoodina ”36 Riitainen summ. hyväksytty”, jolloin tietoa ei välitetä Oikeusrekisterikeskuksesta eteenpäin

luottotietotoiminnan harjoittajille. Koodia käytetään, kun riitautunut summaarinen asia ratkaistaan tuomiolla hyväksymällä se kokonaan tai osittain riippumatta siitä ratkaistaanko riitautunut asia kirjallisessa valmistelussa, valmisteluistunnossa tai pääkäsittelyssä. Koodia tulee käyttää myös silloin, kun riitauttanut vastaaja häviää asian. Ratkaisukoodi ”36” on lisätty tuomioistuinten Tuomas -järjestelmään tietojärjestelmäkehityksen jälkeen 28.4.2017.

Menettelyn oikeellisuuden varmistamiseksi on ensisijaisen tärkeää, että tuomioistuin käyttää Tuomas-järjestelmään luotua oikeaa ratkaisukoodia, jolloin perustellusti riitautuneita asioita ei välitetä Oikeusrekisterikeskuksesta eteenpäin. Oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetun lain 7.3 §:n mukaan tietovarantoon tietoja tallentanut viranomainen, kyseessä olevissa tapauksissa tuomioistuin, on velvollinen huolehtimaan siitä, että:

1) sen tallentamat tiedot vastaavat viranomaisen ratkaisuja ja sen omiin rekistereihin tekemiä merkintöjä;

2) tietovarantoon on tehty tarpeelliset merkinnät tietojen oikeaksi välittämiseksi; ja

3) merkinnät on tehty rekisterinpitäjän asettamien teknisten vaatimusten mukaisesti.

Oikeusrekisterikeskus luovutti vuonna 2020 luottotietotoiminnan harjoittajille tietoja yhteensä n. 635.000 kertaa. Luovutettavien tietojen määrä kuvaa sitä, kuinka laajasta tietojen luovuttamisesta on kysymys ja myös sitä, kuinka tärkeää on tietojen oikeellisuuden varmistaminen merkintöjä tehtäessä. Oikeusrekisterikeskuksella ei ole toimivaltaa antaa tuomioistuimille niiden rekisterinpitoa koskevaa ohjeistusta. Oikeusrekisterikeskuksella on oikeushallinnon valtakunnallisen tietovarannon rekisterinpitäjänä mahdollisuus antaa lainkäyttötehtävissään riippumattomalle tuomioistuimelle ainoastaan teknisiä ohjeita, miten merkinnät valtakunnalliseen tietovarantoon tehdään siten kuin siitä on säädetty tietovarantolain 7.3 §:n 3 kohdassa.

Tuomioistuin rekisterinpitäjänä antaa itsenäisesti ohjeita tietojen merkitsemisestä Tuomas-järjestelmään. Käräjäoikeudet ylläpitävät summaaristen riita-asioiden käsikirjaa, jossa annetaan Oikeusrekisterikeskuksen ohjeita vastaavat ohjeet ratkaisukoodien käytöstä. Käsikirjan jaksossa 10.6 ja 10.7 käsitellään luottotietoja ja käytettäviä koodeja. Ohjeen mukaan *”Käräjäoikeuden tuomio, jossa vastaaja velvoitetaan tekemään kantajalle maksusuoritus, aiheuttaa vastaajalle S-, E- ja W-asioissa maksuhäiriömerkinnän, lukuun ottamatta tilanteita, joissa vastaaja on perustellusti riitauttanut asian. Viimeksi mainituissa tilanteissa käytetään ratkaisukoodia 36*.” Kun tuomioistuin

käyttää kyseistä koodia, Oikeusrekisterikeskus ei toimita tietoja luottotietotoiminnan harjoittajille.

Yksipuoliset tuomiot

Lausuntopyynnössä pyydettiin arvioimaan myös sitä, onko voimassa oleva säännös yksipuolisen tuomion osalta perusteltu ja selkeä vai liittyykö siihen mahdollisesti tarkistustarpeita. Tietoja pyydetään mm. siitä, missä vaiheessa yksipuolisesta tuomiosta lähetetään nykyisin tieto luottotietotoiminnan harjoittajalle ja se talletetaan maksuhäiriötietona luottotietorekisteriin, ja miten toimitaan tai mitä tapahtuu, jos velallinen hakee yksipuoliseen tuomioon takaisinsaantia.

Tarkistustarpeita yksipuolisiin tuomioihin ei ole tiedossani. Yksipuolisten tuomioiden ratkaisutiedot luovutetaan oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta luottotietotoiminnan harjoittajille kaksi päivää ratkaisun jälkeen. Lainvoimaisten tuomioiden osalta tiedot luovutetaan vasta valitusaikojen kuluttua ja ratkaisun saatua lainvoiman.

Jos takaisinsaantia koskeva hakemus tulee vireille käräjäoikeudessa, käräjäoikeuden on ilmoitettava ohjeistuksensa mukaisesti asiasta Oikeusrekisterikeskukselle. Tieto välitetään Oikeusrekisterikeskuksesta luottotietotoiminnan harjoittajille heti, kun tieto on saatu.